'De gulden had veel meer impact'

Op de eerste dag van het nieuwe jaar bestaat het Nederlandse muntgeld uit twee zijden: een Nederlandse en een Europese kant. De industrieel ontwerper **Bruno Ninaber van Eyben** heeft het ontwerp gemaakt voor de nationale uiting. Met het verdwijnen van het Nederlandse geld gaat echter meer verloren. 'Het straalde de hoogwaardigheid van onze samenleving uit.'

Bruno Ninaber van Eyben: 'Als er een groepering is die het "God zij met ons" op de rand wil handhaven, moet je dat respecteren.'

FOTO: VOUT STEENKAMP

DELFT — De ontwerper van de Nederlandse kant van de euromunt, Bruno Ninaber van Eyben (51) vindt het jammer dat de Nederlandse munt verdwijnt. 'Het is überhaupt jammer dat dat stukje cultuurgoed sneuvelt. Maar wel prachtig dat we nu Europa worden. Voor de hele beroepsgroep is geld en ook postzegels een interessant medium om zich te profileren. Het straalt de hoogwaardigheid van onze samenleving uit. Ook heel letterlijk in de manier waarop het gedrukt is. Een buitenlander die hier op Schiphol die briefjes in zijn hand krijgt voelt dat ook als waardevol aan. De dynamiek van onze maatschappij wordt via die munten aangegeven.'

Zijn liefde voor het verdwijnende geld is overduidelijk. De mogelijkheid om op deze manier geld te maken is door de Nederlandse overheid altijd gestimuleerd. 'De overheid vervult hierbij een voorbeeldfunctie en Nederland is daarin heel bijzonder. Er wordt altijd geroepen over het Italiaanse design, maar in Nederland is het in alle overheidsuitingen doorgedrongen. De PTT heeft daarin een voorbeeldrol gespeeld, die door andere overheidsinstellingen is overgenomen. Dat middel is de overheid nu kwijt.'

Ninaber is niet echt te spreken over de kwaliteit van de nieuwe munt. 'Ik heb nu een stukje mogen doen van de nationale zijde, maar de gulden had veel meer impact. Dat was echt een totaalproduct. Die mindere impact komt niet in de laatste plaats door het materiaal dat is gekozen.' In de Europese serie zijn zes munten gemaakt van koperlegeringen en twee munten in een combinatie van koperlegering en nikkel. Ninaber: 'Na een jaar gebruik zijn dat donkere dingen geworden. Die helderheid en frisheid die het dubbeltje, het kwartje en de gulden behielden in het gebruik, worden nu aanmerkelijk minder.'

Dat bijzondere van Nederland is door de nieuwe munt een beetje verdwenen, meent Ninaber. 'Nederland is een leuk en kwiek land, een soort Klein Duimpje in Europa. De Nederlandse munten hebben dat ook in zich. Er wordt ons wel door anderen verweten dat we betweterig zijn, maar dat is een kant die ook in ons karakter zit. Dat moet je cultureel uitdrukken. Die humor in de Oxenaar-biljetten met dat vogeltje, een konijntje, de vuurtoren... geen zwaarmoedige groten der aarde. Ook de rol van onze monarch, die zich met iedereen in dit land inlaat. Niemand zegt over haar "wat een arrogante tante". Ze praat inhoudelijk met mensen over velerlei zaken.'

Die frisheid van de munten, zo wars van vals sentiment, is volgens Ninaber in vele uitingen in onze maatschappij terug te vinden. 'Ook onze wetgeving en de sociale voorzieningen zitten zo in elkaar en de dialoog in de Tweede Kamer gaat op dezelfde manier. Al die dingen worden straks minder "eigen" en centraler geregeld.'

Maar gelukkig is er een zeer Nederlandse uiting aanwezig gebleven op de munt: het 'God zij met ons'. 'Ik ben er erg voor dat de dingen die geregeld moeten worden goed geregeld worden en de rest moet je niét regelen. De religieuze groepen in dit land hebben zich naast elkaar kunnen ontwikkelen, met elk hun eigen onderwijs, ziekenhuizen enzovoort. Geleidelijk aan hebben ze zich weer verenigd. De verzuiling is opgeheven. Dat proces is goed gegaan en knap bedacht. Als er een groepering is die het "God zij met ons" op de rand wil handhaven, moet je dat respecteren.'

Ondanks zijn kanttekeningen bij de nieuwe munt, is Ninaber 'hartstikke blij' dat hij de nationale zijde mocht ontwerpen. 'De Nederlandse munt was natuurlijk een beetje preken voor eigen parochie. Nu moeten we met de munt de grens over en aan die andere tweehonderd miljoen mensen vertellen dat dit een leuk landje is. Dan gaat het erom hoe je wilt dat die anderen ons zien. Het is nu een veel extraverter ontwerp geworden, dat andere dingen overbrengt. De metaforen die er nu in verwerkt zijn, zijn meer op Europa gericht dan op Nederland alleen.'

Hij pakt het boek waarin alle nieuwe munten staan uitgebeeld en gaat met zijn vinger langs de beeldenaar van koningin Beatrix. 'Kijk, zo'n lengte van de halslijn... die kun je zelf bepalen, het is geen fotografische afbeelding. Het is meer het oproepen van een beeld. De herkenning komt voort uit het kennen. Wat ze in België hebben gedaan met de beeltenis van koning Albert vind ik schandelijk. Misschien kamt hij wel zijn haar met een vork, maar dat beeld moet je niet willen verstarken.'

Voor de ontwerper is de munt veel meer dan een betaalmiddel. 'Met de overgang naar de euro zijn we terug in de tijd van Karel de Grote, een goede duizend jaar terug. In die duizend jaar zijn er ontzaglijk veel oorlogen gevoerd om niets. Om wie de Elzas bezit en dat soort onzin. Die oorlogen waren voornamelijk om frustraties af te reageren. Het is een geweldige stap dat we daar niet meer bang voor hoeven te zijn. Dat we behoedzaam en stap voor stap de kern van die oorlogen hebben weggenomen en nu bijvoorbeeld vrij kunnen reizen in Europa. Met het uitkomen van de munt is Europa compleet geworden. Nu is er pas echt een Europa.'

Ninaber weet waar het ene Europa uit voortkomt, maar het echte werk moet nog beginnen. 'Nu komt de volgende stap. Wat bereikt is, is niet door de Europeanen bereikt. Niet door u en mij, maar door politici. Nu moeten wij ons écht verenigen. Er mogen geen sterke nationale gevoelens gaan spelen, maar we moeten wel regionale authenticiteit kunnen respecteren. Grenzen komen in het vervolg voort uit de volksaard. Duitse en Nederlandse Friezen kunnen nu Friezen zijn zonder grenzen. Zich vanuit die volksaard te ontwikkelen is een mogelijkheid die zeer belangrijk is en ook een grote uitdaging wordt.'

Dat Europa nog verder uitgebreid wordt, vindt hij logisch en begrijpelijk, maar dat zal niet zonder problemen verlopen, denkt hij. 'In Oost-Europa staat net zo'n grote groep mensen te wachten om er bij te mogen horen. Het proces van naar elkaar toe groeien, dat hier in vijftig jaar heeft plaatsgevonden, wordt van de landen in Oost-Europa in "no time" verwacht. Terwijl zij zwakker zijn dan West-Europa en bestuurlijk, economisch en cultureel geïsoleerd hebben geleefd. Dat is een gigantische job.'

Ninaber werkt met vijf medewerkers in zijn bedrijf. Buiten in de tuin staat een pannetje met wijnsaus in te koken, want 's avonds is er een etentje met elkaar. Terugkijkend op zijn carrière, heeft hij niet het gevoel dat er ergens een duidelijk aanwijsbaar hoogtepunt was. 'Ik heb zelf het idee dat ik een prachtige carrière heb. Wij hebben het hier ontzaglijk naar onze zin. Het heeft meer te maken met hoe we hier werken. Het product is een resultante van hoe we met elkaar omgaan en onze producten dragen ook voor een deel die geest.'

Erkenning voor zijn werk is er genoeg: tentoonstellingen in het Stedelijk Museum in Amsterdam, werk in het Museum of Modern Art in New York, de eerste winnaar van de prijs voor industrieel ontwerpen, winnaar van de prijsvraag voor de Nederlandse munt.

'Mijn carrière evolueert. Ik heb toen ik van de academie afkwam, geprobeerd om me in te voegen in een bestaande organisatie, maar dat lukte niet. Toen ben ik zelf een bedrijfje begonnen en was ik heel erg gericht op vakmatigheid, de basale dingen. Toen ik dat onder controle had en ik economisch kon overleven door erkenning en export van mijn ontwerpen kreeg het meer diepgang. Vervolgens ben ik met partners (met Wolfram Peters en Peter Krouwel in Leiden, red.) een bedrijf begonnen en kwam ik weer in een andere fase. Ik kom telkens gewoon in de volgende fase. In maart verschijnt er een boek over mijn oeuvre. Over het werk zelf spreek ik niet zoveel. Het is veel meer een soort levenshouding'.

Inmiddels heeft Ninaber een paar jaar geleden zijn aandelen in dat gezamenlijke bedrijf verkocht en is hij tegenwoordig bezig met het ontwikkelen van meer autonome producten. Zijn inspiratie haalt hij overal vandaan. 'Ik laat me eigenlijk door heel veel zaken inspireren. Soms in theoretische zin door een boek. Soms door het werk van een kunstenaar of door gebouwen. Er is niet letterlijk iemand die me inspireert, maar ik heb wel mijn favorieten.'

Op de vraag of er ultieme schoonheid bestaat, volgt eerst een stilte. Ninaber zoekt zijn woorden voorzichtig. 'Ik geloof niet dat er ultieme schoonheid bestaat. Het gaat er om wat je in het leven wilt ontmoeten. Aan de ene kant zoek je veiligheid, warmte en sociale contacten. Anderzijds wil je alertheid, het uitgedaagd of geïnspireerd zijn, je wilt onderzoeken. Vanuit een veilig gevoel kun je goed onderzoeken, maar als het alleen maar gezellig en warm is, wordt het duf. Het moet die combinatie zijn. Schoonheid is heel vaak afhankelijk van waar en wanneer ze tot je komt. Een belangrijke bron in de beeldende kunst is het onverwachte: wat doet het met je? Je moet kwetsbaar willen zijn. Zoals een boek je in een wereld kan brengen die niet van jou is, dat fascineert me. Schoonheid vind je ook in de natuur. Als je bijvoorbeeld een zeegeltje openmaakt zie je tandjes met een uitschuifmechaniek, bijna zoals een grijper in de haven van Rotterdam. Dat is een fascinerende schoonheid. Dat is evolutionair geoptimaliseerd.'

CATRIEN SEITE